

Z Egypta na Sínaj

Vyjítí z Egypta je jednou z nejdůležitějších událostí dějin Izraele. Otroctví v Egyptě a Boží záchrana se staly ústřední součástí příběhu vyvoleného národa. Tyto události se uchovaly v nejstarší liturgii Izraelců a jsou připomínány každý rok oslavou nejvýznamnějšího židovského svátku – pesachu (hodu beránka).

Konkrétní historické okolnosti této významné události izraelských dějin jsou neznámé. Podle Bible vyšel Izrael z Egypta 480 let předtím, než Šalomoun započal stavbu chrámu, tedy již v roce 1446 př. Kr. (1. Královská 6,1). Archeologické nálezy a detaily z biblického příběhu však tak ranému datování neodpovídají.

Potíže jsou i s určením trasy, kterou se Izraelci vydali. Ačkoli v popisu cesty v 2., 4. a 5. Mojžíšově a v knize Soudců čteme řadu místních jmen, zůstávají mnohá tato místa dosud neznámá, protože je beze stopy pohltila poušť. Přesné určení doby a trasy izraelského vyjití z Egypta je tak předmětem teorií a dohadů.

VYJITÍ Z EGYPTA – OTÁZKA DATOVÁNÍ

O datování exodu existují dvě tradiční teorie. Jedna zastává ranější dobu datování, druhá exodus zařazuje do pozdější doby.

Rané datování (asi 1446 př. Kr.)

Tato teorie vychází z verše v 1. Královské (6,1), kde se píše, že Šalomoun započal se stavbou chrámu 480 let po vyjití Izraelců z Egypta. Chápeme-li tento verš doslova a od předpokládaného čtvrtého roku Šalomounovy vlády 967/966 př. Kr. odečteme 480 let, dospějeme k letopočtu 1446 př. Kr. Ve prospěch této teorie by hovořila také 1. Paralipomenon 6,33–37, kde se naznačuje, že mezi Mojžíšem a Šalomounem bylo 19 generací. Pokud na každou generaci počítáme v průměru s 25,3 lety, dostáváme se k datu exodu kolem uvedeného roku 1446 př. Kr. Dále se v knize Soudců, jejíž události se odehrávají zhruba v 1100 př. Kr., píše, že Izrael sídlí v Kenaanu „tři sta let“ (Sd 11,26). Předpokládáme-li, že se exodus odehrál v roce 1446 př. Kr., připadlo by na dobu soudců asi 350 let, což souhlasí s naznačenou délkou působení jednotlivých soudců.

Pozdější datování (asi 1260 př. Kr.)

Podle 2. Mojžíšovy (Ex 1,11) stavěli Izraelci města Pitom a Raamses. Raamses nechal postavit Ramesse II., který vládl v letech 1279 až 1213 př. Kr. Stejně časové období potvrzuje také Merneptahova stéla, která se zmiňuje o vítězství nad Izraelem přibližně v letech 1211 až 1209 př. Kr. Z období před tímto letopočtem se žádné egyptské záznamy o vojenském střetu s Izraelem nezmiňují. Zvyky a kultura, které se objevují v 2. Mojžíšově (např. styl smluv), mnohem lépe odpovídají kultuře 13. století př. Kr. než staršímu období. Podle této teorie údaj 480 let není míněn doslovně, nýbrž to je symbolický počet, který metaforicky vyjadřuje 12 generací, z nichž každá měla vládnout čtyřicet let.

Hora Sínaj v Bibli

(známá také jako hora Choréb nebo hora Páran)

Ve 4. Mojžíšově 10,33 se hora Sínaj nazývá horou Hospodinovou. V Bibli se objevuje také pod názvem hora Choréb (např. Ex 3,1; 17,6; 33,6 a v Dt) nebo Páran (Dt 33,2; Abk 3,3).

Od 6. století po Kr. se na hoře Sínaj nachází známý klášter sv. Kateríny. V 19. století byl v tamější knihovně objeven jeden z nejstarších rukopisů Bible ze 4. století po Kr., tzv. Codex Sinaiticus.

ca 857 př. Kr. Eliáš odejde na 40 dnů a 40 nocí do pouště a na hoře Choréb se setká s Bohem (1Kr 19,1–18).

Mojžíš vystoupí na horu Sínaj a zůstane tam 40 dnů. Během této doby mu Bůh dá desky zákona (Ex 24,12–18). Izraelci si zatím pod horou odlijí zlaté tele a klaní se mu (Ex 32,1–6).

Po roztržce s Izraelci kvůli zlatému teleti vystoupí Mojžíš znovu na horu, aby se setkal s Hospodinem. Bůh s Mojžíšem obnovuje smlouvu (Ex 33,18 – 34,35).

Mojžíš se setkává s Bohem v hořícím keři na Chorébu (Ex 3,1 – 4,17).

Hagar a Izmael se usadí v Páranské stepi (Gn 21,8–21).

HLAVNÍ TEORIE O TRASE EXODU

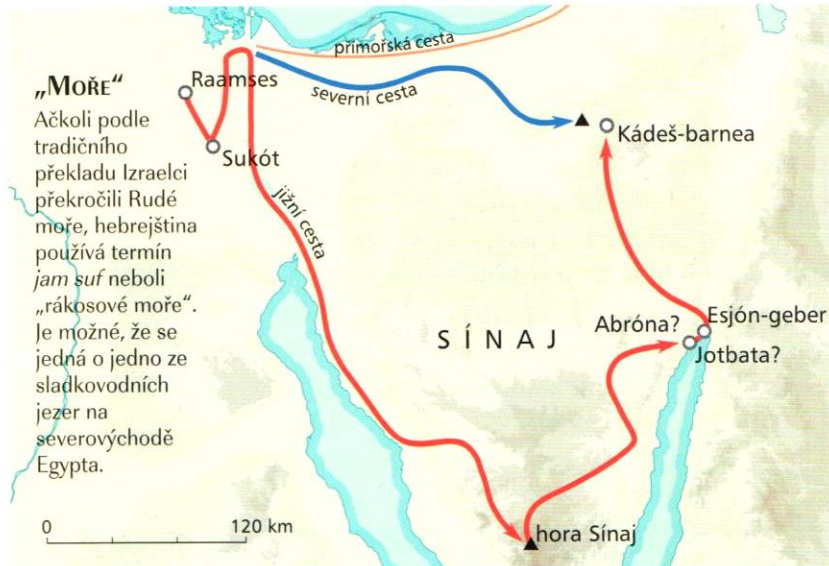
Existují dvě hlavní teorie o trase, kterou se Izraelci při odchodu z Egypta ubírali.

1. Severní cesta

Podle této teorie si Izraelci zvolili nejkratší trasu a z Egypta se vydali přímořskou cestou, která vedla podél pobřeží na sever do Pelišteje. Teorie však nebere v úvahu biblický text, který výslovně říká, že Izraelci touto cestou nešli (Ex 13,17).

2. Jižní cesta

Tato verze se řídí biblickým textem a předpokládá, že se Izraelci vydali směrem na jih, na Sínajský poloostrov. Využili přitom cest, které vedly do oblastí s těžbou nerostů. Podle této teorie Izraelci překročili jedno z vnitrozemských jezer (Rákosové moře) a směřovali na horu Sínaj neboli Džebel Músa („Mojžišova hora“) na jihu Sínajského poloostrova.

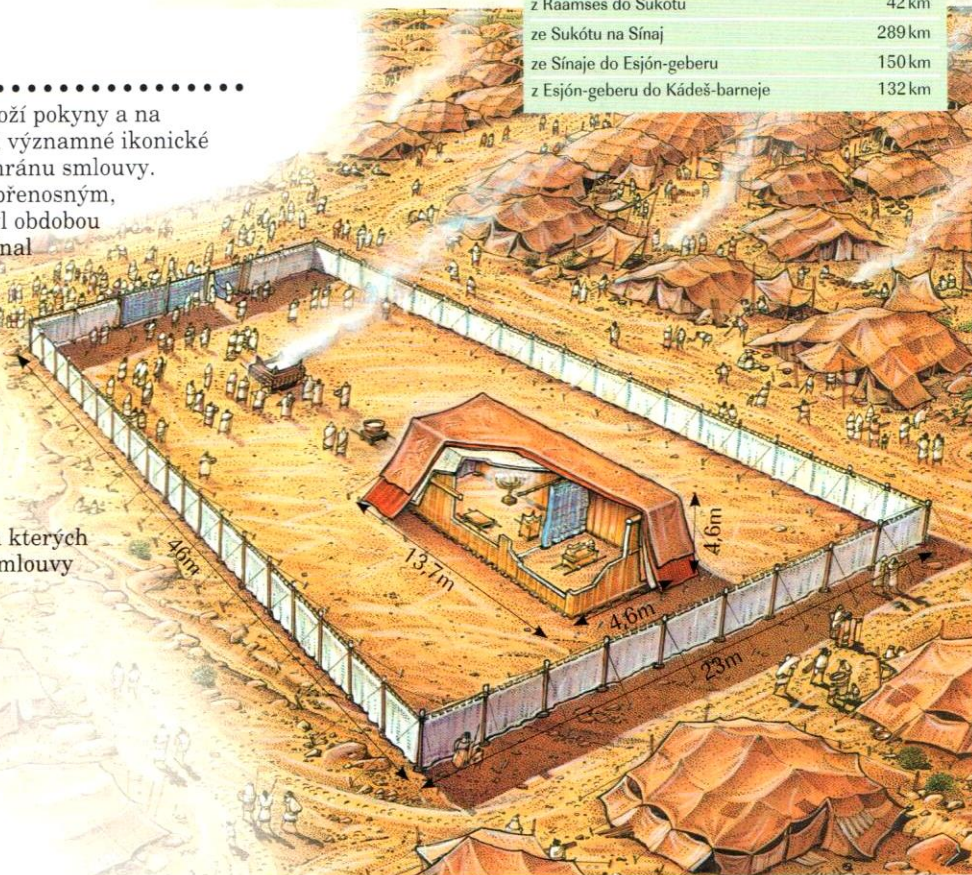
CESTY

z Raamses do Sukótu	42 km
ze Sukótu na Sínaj	289 km
ze Sínaje do Esjón-geberu	150 km
z Esjón-geberu do Kádeš-barneje	132 km

Stan setkávání

Mojžiš na hoře Sínaji přijme Boží pokyny a na základě toho zhotoví dva velmi významné ikonické předměty: stan setkávání a schránu smlouvy.

Stan setkávání byl jakýmsi přenosným, rozkládacím svatostánkem. Byl obdobou starověkých chrámů a připomínal egyptské přenosné stany a vojenské tábory. V Bibli se označuje různými jmény v závislosti na funkci, kterou měl plnit. Označuje se jako: svatyně (chce v něm bydlet Bůh, Ex 25,8), stan setkávání (Bůh v něm promluvil k Mojžišovi, Ex 28,43), příbytek svědectví (ukládaly se v něm tabulky, na kterých byly napsány podmínky Boží smlouvy s Izraelem, Ex 38,21).

Příprava na zábor země

Podle Bible putovali Izraelci pouští čtyřicet let. Během těchto let „nevěrné pokolení“, tedy ti, kdo nechtěli uvěřit, že je Bůh dovede do země zaslíbené, zemřeli.

Do země zaslíbené nedošel ani Mojžíš. Sice zemi spatřil z hory Nebó, hned na to však zemřel. Úkolem dovést Izraelce do Kenaanu byl pověřen Mojžíšův nástupce Jozue. Izraelci do Kenaanu pronikli z východu, z oblasti zvané Zajordání. Dvanáct kmenů překročilo řeku Jordán a během ofenzívy, která probíhala ve třech fázích, zemi zabralo. Kniha Jozue vypočítává izraelská vítězství a 31 králů, které Izraelci při dobývání země zabili (Joz 12,2–4).

Kádeš-barnea v Bibli

V Bibli se uvádí též pod názvem Kádeš (Nu 13,26; 20,1) a Kedeš (Joz 15,23).

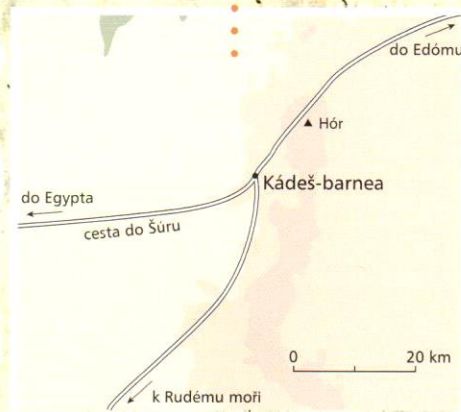
Většina vědců Kádeš-barneu ztotožnila s místem zvaným Ajn el-Kudejrát, které je nedaleko pramene Ajn Kudés. Poblíž tohoto místa se našly pozůstatky pevnosti z doby železné. Stála na křižovatce cesty mezi Suezem a Beer-šebou (cesta do Šuru z Gn 16,7) a cestou vedoucí na jihovýchod k Rudému moři. Podle níže uvedeného výčtu se zdá, že Kádeš nebyla pro Izraelce příliš šťastným místem.

V Kádeši umírá Mojžíšova sestra Mirjam (Nu 20,1). Mojžíš udeří holi do skaliska, aby Izraelcům vydalo vodu, a v důsledku takového chování do zaslíbené země nevstoupí (Nu 20,11). Jeho bratr Aron umírá na blízké hoře Hóru (Nu 20,22–29).

Když se zvědové vrátí z průzkumu do Kádeš-barneje, Izraelci nemají dostatek víry v Hospodina a odmítají do země vstoupit. Další den si to rozmyslí a zahájí nešťastný útok na Kenaan, který končí jejich porážkou (Nu 14). Musí strávit v poušti dalších 40 let.

Poblíž Kádeš-barneje žije Abram (Gn 20,1).

Kedorlaómer poráží u Kádeše, známé také jako Ěn-Mišpát, Amálekovce (Gn 14,7).

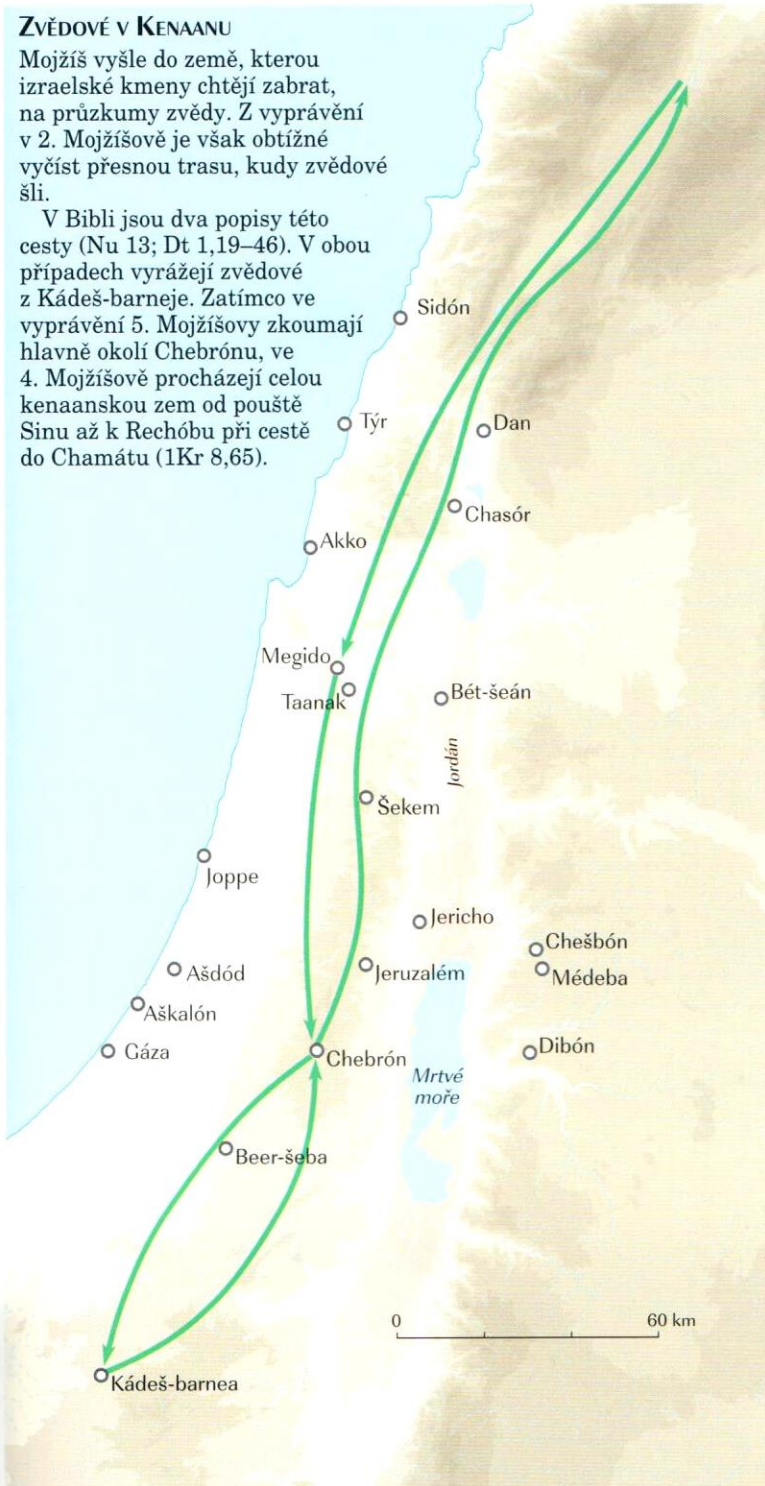

Mojžíšův poslední pohled z hory Nebó směrem na západ přes Jordánské údolí na Judskou poušť.

ZVĚDOVÉ V KENAANU

Mojžíš vyšle do země, kterou izraelské kmeny chtějí zabrat, na průzkumy zvědy. Z vyprávění v 2. Mojžíšově je však obtížné vyčíst přesnou trasu, kudy zvědové šli.

V Bibli jsou dva popisy této cesty (Nu 13; Dt 1,19–46). V obou případech vyrazí zvědové z Kádeš-barneje. Zatímco ve vyprávění 5. Mojžíšovy zkoumají hlavně okolí Chebrónu, ve 4. Mojžíšově procházejí celou kenaanskou zem od pouště Sinu až k Rechóbu při cestě do Chamátu (1Kr 8,65).

Jericho v Bibli

Jericho se nachází v údolí Jordánu asi 15 km severozápadně od Mrtvého moře. Město se od dob starověku trochu posunulo: starozákonní Jericho bylo v dnešním Tell es-Sultánu, asi 2 km severozápadně od současného města. V novozákonní době se Jericho posunulo dále na jih. Jericho je oáza v úrodné nížině, 250 m pod úrovní moře. Je to nejnižší položené město na světě. Lidé zde žili od 9000 př. Kr. a obydlí zde byla od 8000 př. Kr. Je tak nejstarší oázou s nepřetržitým osídlením na světě.

ca 36 př. Kr. Herodes Veliký zde staví svůj první palác.

ca 33 po Kr. Ježíš v Jerichu uzdravuje Bartimaia (Mk 10,46) a je Zacheovým hostem (L 19,1).

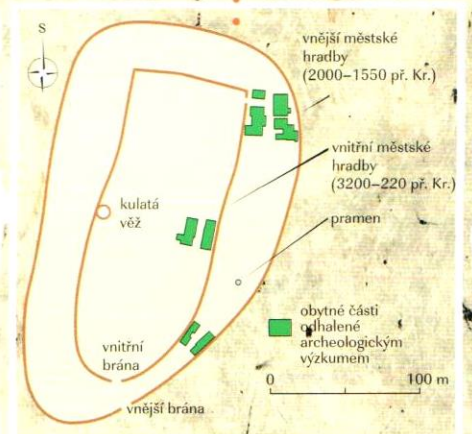
ca 586 př. Kr. Judský král Sidkijáš je při útěku před Babylóny blízko Jericha zajat a oslepen (Jr 39,5–7).

ca 850 př. Kr. Za proroků Elijáše a Eliši je v Jerichu prorocká škola (2Kr 2,4–5,15).

ca 850 př. Kr. Jericho za Achabovy vlády znovu postaví Chiel Bételský (1Kr 16,34).

Za doby soudců obsadí „Palmové město“ moabský král Eglón (Sd 3,13).

Jericho je domovem nevěstky Rachaby, která pomůže izraelským zvědům (Joz 2). Později Joaze město dobude a zničí (Joz 5,13 – 6,23).

Jozue dobývá Kanaan

O tom, jakou podobu ve skutečnosti mělo dobytí Kanaanu, se vědci prou. Někteří zastávají názor, že vyprávění v knize Jozue líčí skutečné vojenské tažení a že izraelské vojsko vpadlo do Kanaanu a dobylo jej. Mnoho vědců však s představou bleskového a naprostého podrobení Kanaanu izraelským vojskem nesouhlasí. Většina zastává model postupného a pokojného záboru země. Předpokládají, že Izraelci se v Kanaanu usídlili v důsledku dlouhodobé infiltrace spíše než v důsledku velkých a krvavých bitev, ve kterých podle biblického vyprávění Izraelci až zázračně vyhrávali.

Při pozorném čtení si však povšimneme, že podle biblického popisu Kanaan zdaleka nebyl dobyt celý, jak se obecně předpokládá. Jen v případě tří měst – Jericha (Joz 6), Aje (Joz 8,19–21) a Chasóru (Joz 11,11) líčí Bible jejich naprosté zničení. Z Bible je zřejmé, že Izraelci napadli sice také jiná města, nesrovnali je však se zemí (Joz 11,13). „Dobytí“ Kanaanu trvalo mnohem déle, než se často usuzuje. Když Jozue ve vysokém věku zemřel, zábor země ještě nebyl dokončen (Joz 13,1). Představa pozvolnějšího obsazení země s válečnými taženími a prohrami tak odpovídá biblickému popisu.

1. fáze: První tažení a tažení do středního Kanaanu

(Joz 7 – 10,27)

PRVNÍ TAŽENÍ

Během prvního útoku překročí Izraelci Jordán a vstoupí na kenaanské území.

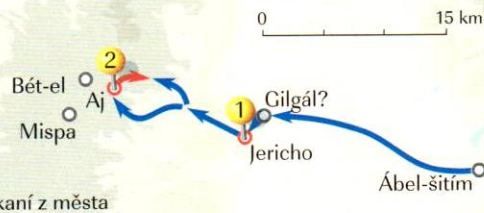
1. Poté, co si v Gilgálu zřídí hlavní stan, zaútočí na Jericho a zničí je (Joz 4).

2. Obyvatelé Aje se nejprve Izraelcům úspěšně brání. Během druhého útoku Jozue předstírá, že se izraelské vojsko dalo na ústup. Vyláká tak obyvatele Aje z města, druhý izraelský oddíl je připadne ze zálohy a Aj je srovnán se zemí (Joz 7–8).

MAPA 1A:
1. TAŽENÍ

- dobyté či zničené město
- izraelské vojsko
- obránci Aje vylákaní z města

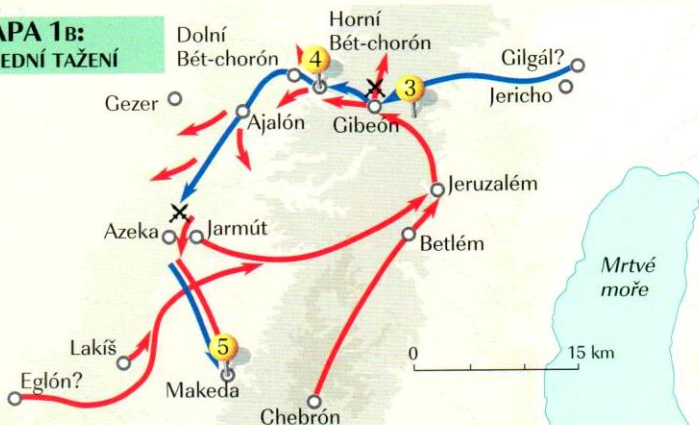

TAŽENÍ DO STŘEDNÍHO KANAANU

Gibeónané Izraelce ošálí a uzavrou s nimi spojenectví (Joz 9,3 – 10,15). V Jeruzalémě to vyvolává značné znepokojení, poněvadž Gibeónané jsou jeruzalémským vazalem.

3. Jeruzalémský král Adonísedek uzavře koalici s chebrónským, jarmútským, lakíšským a eglónským králem a společně oblehnou město Gibeón. Ovšem Jozue a jeho vojsko je připadnou a porazí.
4. Izraelci pronásledují koaliční vojsko „k bétchorónskému svahu“, k významnému průsmyku západně od Gibeónu.
5. Pět poražených králů se skrývá v jeskyni u Makedy. Jozue tam pošle své muže, aby je v jejich skrýši hlídali, a sám se svými bojovníky rozdrť jejich vojska. Pak se vrátí k jeskyni a krále nechá zabít.

MAPA 1B:
STŘEDNÍ TAŽENÍ

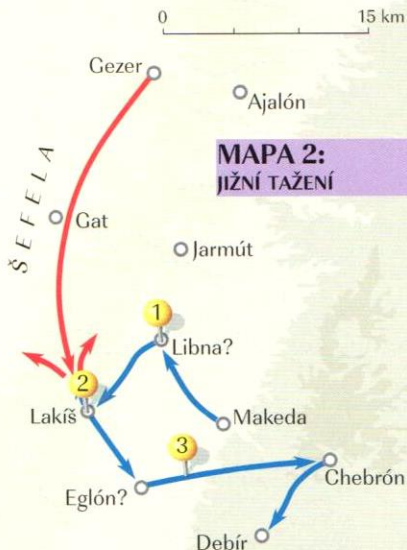

2. fáze: Jižní tažení

(Joz 10,28–43)

Jozuovo vojsko dobývá Makedu a z Makedy táhne do Šefely a jižního Kenaanu

1. Jozuovo vojsko dobývá Libnu.
2. V Lakíši Jozue poráží vojsko gezerského krále Horáma.
3. Jozuovo vojsko si podrobuje Eglón, Chebrón a Debír.

VZDÁLENOSTI

Ábel-šitím – Gilgál	21 km
Gilgál – Jericho	1,5 km
Jericho – Aj	19 km
Aj – Gibeón	11 km
Gibeón – Bét-chorón	10 km
Bét-Chorón – Makeda	25 km

Archeologický průzkum odhalil v Chasóru 21 vrstev osídlení. Před příchodem Izraelců byl Chasór předním městem mnoha království. Byla to významná zastávka v severní části „přímořské cesty“, obchodní stezky mezi Úrodným půlměsícem a Egyptem.

3. fáze: Severní tažení

(Joz 11,1–23)

Zpráva o Jozuových vítězstvích ve středním a jižním Kenaanu vyděsí zbývající městské státy v severním Kenaanu.

1. Král Chasóru, největšího a nejmocnějšího městského státu v Kenaanu, uzavře koalici s dalšími králi severu a společně s Emorejci, Perizejci, Chetejci, Jebúsejci a Chivejci shromáždí obrovské vojsko.
2. Jozue je přepadne „u vod Merómu“, v oblasti na jih od hory Chermón.
3. a 4. Chasórská koalice je poražena a Jozue pronásleduje severní krále až k Misrefót-majimu, k Sidónu a na severovýchodě k planině Míspa.
5. Jozue se vrátí k Chasóru a vypálí jej.

VYPÁLENÍ CHASÓRU

Pro archeology je obtížné jednoznačně interpretovat nálezy v Jerichu a Aji. Navíc si v případě naleziště určeného jako Aj nejsme jisti, zda se skutečně jedná o místo starověkého Aje. Někteří vědci se domnívají, že leží jinde. V případě Chasóru ovšem panuje obecná shoda, že se nachází v Tell el-Kedah. Některé objevy na tomto nalezišti biblické vyprávění potvrzují. Chasór byl se svou rozlohou 89 hektarů jedním z největších kenaanských měst. Byl zničen před koncem roku 1200 př. Kr. Palác byl vypálen, zdi z nepálených cihel zoranžověly žárem a zdi z čedičových kvádrů popraskaly. Archeologové také našli dvě znesvěcené sochy bůžků. Je možné, že by zde Izraelci plnili příkaz z 5. Mojžíšovy: „Proto s nimi naložte takto: jejich oltáře rozboříte, jejich posvátné sloupy roztrháte, jejich posvátné kůly pokácte, jejich tesané sochy spálíte“ (Dt 7,5)? Chasór byl později obnoven, ale nakonec jej zničili Báarak a Debóra.

Izrael se usídluje v zemi zaslíbené

Po dobytí země přišlo na řadu její obsazení. Kromě toho, že byla kenaanská území přidělena jednotlivým izraelským kmenům, byla některá města vyhrazena pro lévijce – izraelský kmen s kněžskými povinnostmi.

Ovšem v Jozuových výčtech nacházíme mnoho měst, která dobytá nebyla. V nově dobyté zemi zůstaly kenaanské enklávy, které zachovávaly vlastní tradice, kulturu a náboženství.

Kmeny a společnost

Izraelské kmeny představovaly sociální model, který se od společnosti kenaanských městských států velmi lišil. Městským státům vládli králové a existovaly v nich velké společenské rozdíly mezi bohatými a chudými i mezi dalšími skupinami v rámci jednotlivých společenských vrstev. Izraelské kmeny oproti tomu představovaly společnost, která byla více rovnostářská a která se po hospodářské stránce opírala především o zemědělství. Izraelci pěstovali pšenici a ječmen, chovali ovce, kozy a skot a pečovali o své vinice a olivové háje. Dole v nížině vládly kenaanské městské státy, kdežto na vysočině a v horách o všem rozhodoval izraelský kmenový systém (Sd 1,27–35).

Knihy Soudců a Jozue popisují Izrael jako venkovskou společnost. Kniha Soudců na několika místech sice zmiňuje města, pravděpodobně však šlo o neopevňovaná sídliště obydlená zemědělci. Izraelce vedli místní vůdci, buď starší kmene, nebo soudci. Neexistovalo žádné stálé vojsko. Za obranu země byli odpovědní všichni, kdo vládli mečem.

Šekem v Bibli

Šekem, který se nacházel asi 65 km severně od Jeruzaléma, měl strategicky výhodnou polohu na konci úzkého průsmyku mezi horou Gerizím (881 m) na jihu a horou Ěbal (940 m) na severu. Hebrejské slovo Šekem pravděpodobně znamená hřbet nebo rameno a odkazuje tak na pozici města v průsmyku mezi dvěma horami. Dnes se toto místo nazývá Tell Baláta.

ca 931 př. Kr. Rechabéam se chce nechat v Šekemu korunovat na krále, část izraelských kmenů se však proti němu vzbouří. Jarobéam z Šekemu učiní hlavní město nového království (1Kr 12,1–25).

Abímelek povraždí ostatní Gedeónovy syny, své bratry, a prohlásí se v Šekemu za krále (Sd 9,6). Když proti němu obyvatelé Šekemu povstanou, Abímelek město zničí (Sd 9,46–49).

Josefovy kosti jsou znovu pohřbeny v Šekemu (Joz 24,32).

Jozue v Šekemu naposledy promluví k svému lidu (Joz 24,1–25).

Šekem se stává jedním z útočistných měst (Joz 20,7; 21,21).

Josef odchází do Šekemu, aby vyhledal své bratry (Gn 37,12–14).

Když se Jákob vrátí do Kenaanu, usadí se v Šekemu. Jeho dcera Dinu znásilní šekemský kníže. Dinini bratři následně šekemský knížecí rod vyvraždí (Gn 34).

Abram žije v Šekemu při božišti Móre. Zde se mu poprvé zjeví Bůh a přislíbí, že tuto zemi dá jeho potomstvu (Gn 12,6–7).

Lévijská města

Kmen lévijců byl kněžským kmenem. Jejich úkolem bylo být kněžími, nikoli zemědělci (Joz 18,7). Ostatní izraelské kmeny měly povinnost je materiálně zajistit. Lévijci dostávali od lidí dary a desátky. Podle 4. Mojžíšovy 35,1–8 jim bylo přiděleno 48 opevněných měst spolu s okolními pastvinami, které je živily. Z toho šest těchto měst sloužilo také jako útočistná města. Tato města tak lze přirovnat k jakýmsi farám. (Církev po staletí činila podobně, když hmotně zajišťovala své duchovní, aby mohli vykonávat své kněžské povinnosti.) Seznam lévijských měst se uvádí v knize Jozue 21,1–42. Vidíme, že byla rozprostřena po celé zemi, takže nikdo nebyl daleko od náboženského centra. Některá z měst, která izraelské kmeny lévijcům věnovaly, ovšem stále patřila Kenaancům.

Nedobytá města

Navzdory všem izraelským vítězstvím, oslavovaným v knize Jozue, Izraelci ve skutečnosti všechny původní obyvatele ze země nevyhnali. Zůstal pás městských států, které Izraelci neobsadili. Izraelci nedobyli přes dvacet měst, mezi něž patřila i ta nejstarší a nejvýznamnější sídla. Z toho plyne, že dlouho po invazi a obsazení země zaslíbené v jejím středu žili Kenaanci s vlastními zvyky, kulturou a hlavně náboženstvím. Během následujících staletí bude toto náboženství pro Izraelce neustálým zdrojem pokušení.

Rozdělení Kenaanu

ROZDĚLENÍ ZEMĚ MEZI IZRAELSKÉ KMENY

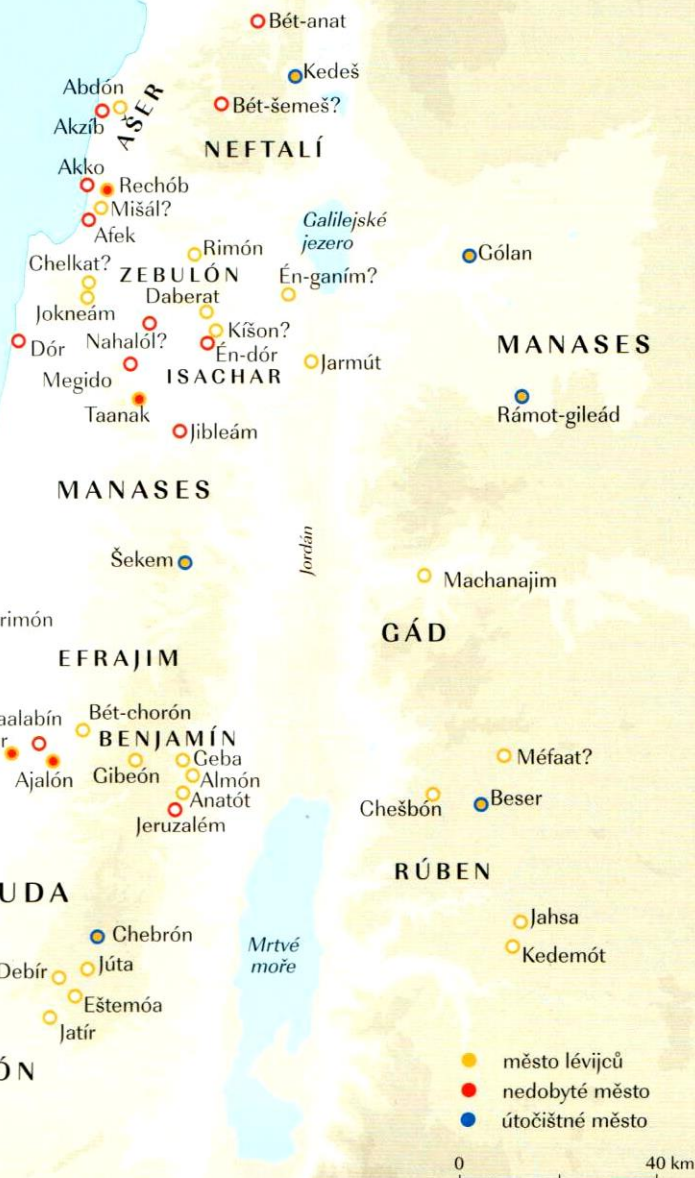
Jozue 13–19 popisuje, jak byla země rozdělena mezi jednotlivé kmeny.

Tento detailní popis zahrnuje města, potoky, údolí i prameny. Umožňuje nám to udělat si představu o územích vlastněných jednotlivými kmeny.

ÚTOČIŠTNÁ MĚSTA

Šest měst darovaných lévijcům bylo vyhrazeno jako města útočištná.

Na západním břehu Jordánu to byly Chebrón, Šekem a Kedeš a na východním břehu Beser, Rámot-gileád a Gólan. V každé oblasti se tak nacházelo jedno. Mohl se do nich uchýlit pachatel vraždy, přesněji neúmyslného zabití. Cílem bylo, aby podobné případy nepřerostly v krevní mstu (Joz 20,3). Pachatel vraždy se musel uchýlit do útočištného města a zůstat tam do smrti velekněze. Byla to jakási starozákonní obdoba vězení.

Doba soudců

Bible vypráví, že předtím než se vlády v Izraeli chopili soudci, panoval v zemi chaos a bezvládní: „V těch dnech neměli v Izraeli krále. Každý dělal, co uznal za správné“ (Sd 21,25).

Soudcové, kteří se v tomto období ujímají správy Izraele, jsou jiní než předešní izraelští vůdci. Nejsou jako Mojžíš nebo Jozue. Jsou to hrdinové, často poněkud pochybné pověsti, kteří jsou za konkrétní situace jmenováni do úřadu, aby splnili daný úkol, a pak upadají v zapomnění.

NEJEDNOTNÁ SPOLEČNOST

Soudcové pocházeli z různých kmenů a míst a bojovali s různými protivníky, s Amónovci, Kenaanci ze severu, Midjánci, Moábci a Pelištejci.

Kniha Soudců líčí roztržštěnou společnost, ve které si každý kmen hledí svých vlastních zájmů. Kmeny zřídka jednájí ve vzájemné shodě a mnoho z nich má své vlastní soudce. Ehúdovi v boji proti Moábcům pomohl jen kmen Benjamín a Efrajim. Samson byl jen místní hrdina z kmene Dan.

Pouze příběh Báraka a Debóry (Sd 4) líčí vítězství kmenové aliance, ovšem dokonce i v tomto případě několik kmenů alianci nepodpořilo (Sd 5,16–17).

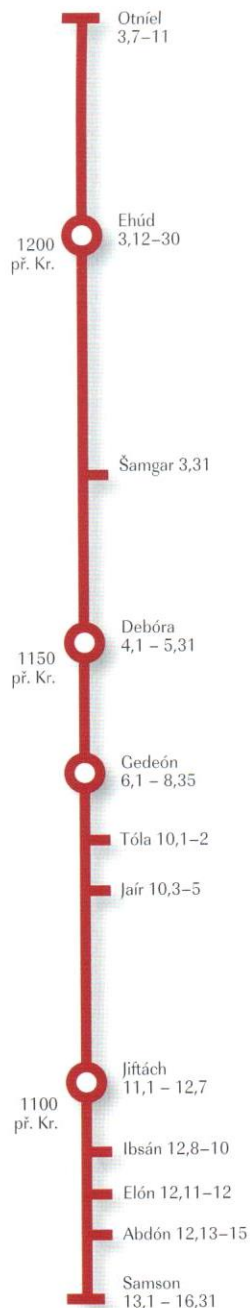
Z hlediska míst, kde se děj knihy Soudců odehrává, je patrné, že k hlavním událostem došlo v méně přístupných oblastech, které byly mimo dosah či ochranu městských států.

Šofet

Hebrejské slovo „šofet“ se překládá jako soudce, má ovšem mnohem širší význam. Neoznačuje jen člověka se soudní autoritou, nýbrž také někoho, kdo má úkol bránit, ochraňovat či dokonce vykonávat mstu. K jeho úkolům určitě patřilo také trestat.

Soudci: doba a místo

Samson

V knize Soudců vysvobozuje Samson Izrael z rukou Pelištejců. Jeho příběh uzavírá příběhy o soudcích z doby před počátkem království.

V té době vládli v Izraeli Pelištejci, kteří vesnice v Šefele obírali o zemědělské produkty. Dělo se tak především v oblasti Samsonova kmene Danu.

SAMSONOVY CESTY

K prvnímu Samsonovu střetu s Pelištejci dochází v Hroznovém úvalu (vádí es-Sarar), širokém údolí asi 20 km severně od Jeruzaléma. Údolí klesá asi o 610 m. Každoroční záplavy přinášely do údolí naplaveniny, které půdu obohacovaly o potřebné živiny, oblast tak byla úrodná.

1. Samson se narodil v Soreji. Žije v „Danovském táboře mezi Soreou a Eštaólem“ (Sd 13,25). Chce si vzít za ženu pelištejskou ženu z Timnaty (Sd 14,2).
2. Na cestě do Timnaty zabije lva (Sd 14,5–6). V Timnatě uspořádal svatební hostinu, na které dá hostům hádanku (Sd 14,10–18).
3. Když hosté hádanku uhodnou, odejde Samson do Aškalónu a zabije zde třicet mužů (Sd 14,10–18).
4. Poté, co Samson zapálí Pelištejcům pole, přitáhne Pelištejci do Timnaty a upálí jeho ženu a tchána (Sd 15, 1–6).
5. Samson na ně zaútočí a pak ustoupí do „skalní strže Étamu“ (Sd 15,8). Pelištejci zaútočí na „Lechí“ (Sd 15,9). Samson se nechá zajmout Izraelci. Ti jej pak přivedou do pelištejského ležení. Zde se Samson osvobodí a oslí čelistí zabije 1000 mužů (Sd 15,11–17).
6. Samson přijde do Gázy a jde k nevěstce (Sd 16,1). Obyvatelé Gázy na něj chtějí zaútočit, Samson však vyrvе vrata městské brány a odnese je do Chebrónu (Sd 16,2–3).

SAMSONŮV PÁD

V závěru života se Samson znovu dostává do uvedených míst. V Hroznovém úvalu spatří Delílu a zamiluje se do ní (Sd 16,4). Poté, co ho Delíla zradí, je Samson zajat a odveden do Gázy (Sd 16,21). Samson se nakonec pomstí Pelištejcům v Dágonově chrámě, když palác strhne (Sd 16,23–30). Je pohřben mezi Soreou a Eštaólem (Sd 16,31). Po všech útrapách se vrátil do místa, odkud vyšel.

Gáza v Bibli

Gáza, jedno z pěti hlavních pelištejských měst, ležela nejbližší k Egyptu. Význam jména Gáza je „silný“. Město se nachází v úrodné nížině ve vzdálenosti pouhých 4 až 5 km od moře. Výhodná poloha města na starověké obchodní stezce „směřující do země Pelištejců“ (Ex 13,17) a spojující Afriku s Asií z města učinila významné centrum obchodu.

ca 34 po Kr. Filip se na cestě do Gázy setkává s etiopským dvořanem (Sk 8,26).
ca 145/144 př. Kr. Gázu oblehli Hasmonejci (1Mak 11,60–62).

ca 601 př. Kr. Na Gázu zaútočí faraón Neko s egyptským vojskem (Jr 47,1).

ca 760 př. Kr. Ámos varuje, že město bude zničeno (Am 1,6).

ca 725 př. Kr. Město napadne Chizkijáš (2Kr 18,8).

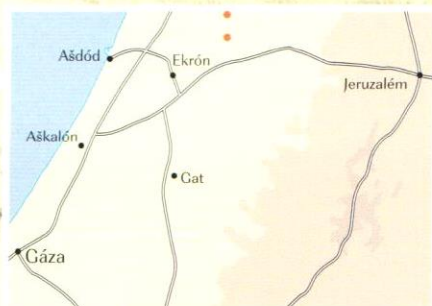
ca 970 př. Kr. Městu vládne Šalomoun (1Kr 4,24).

Samson odnese vrata městské brány (Sd 16,1–3). Později ve městě umírá, dříve však zničí Dágonův chrám (Sd 16,21–23).

Město dobývají Pelištejci (Sd 13,1).

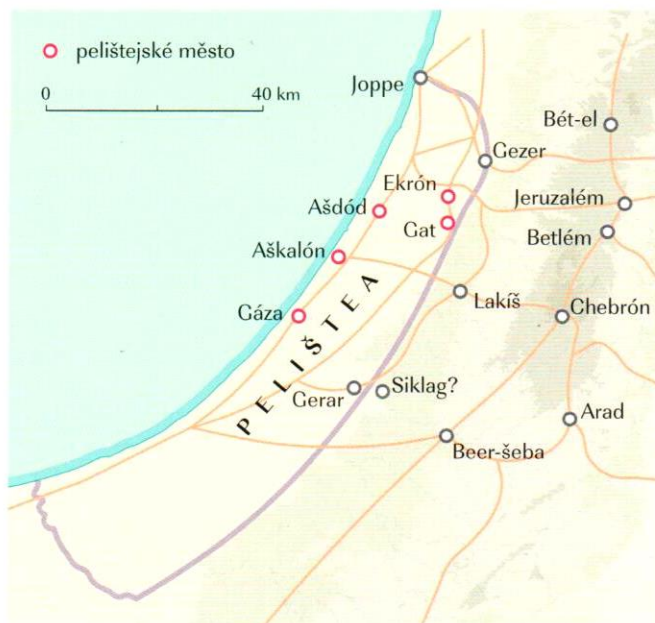
Město obsadí Anákovci (Joz 11,22; 13,3), avšak dobývá je Juda (Sd 1,18).

Gáza je kenaanským městem (Gn 10,19).

Pelištejci a Moábci

V knize Soudců se setkáváme s celou řadou nepřátel Izraele, největšími z nich jsou však Pelištejci.

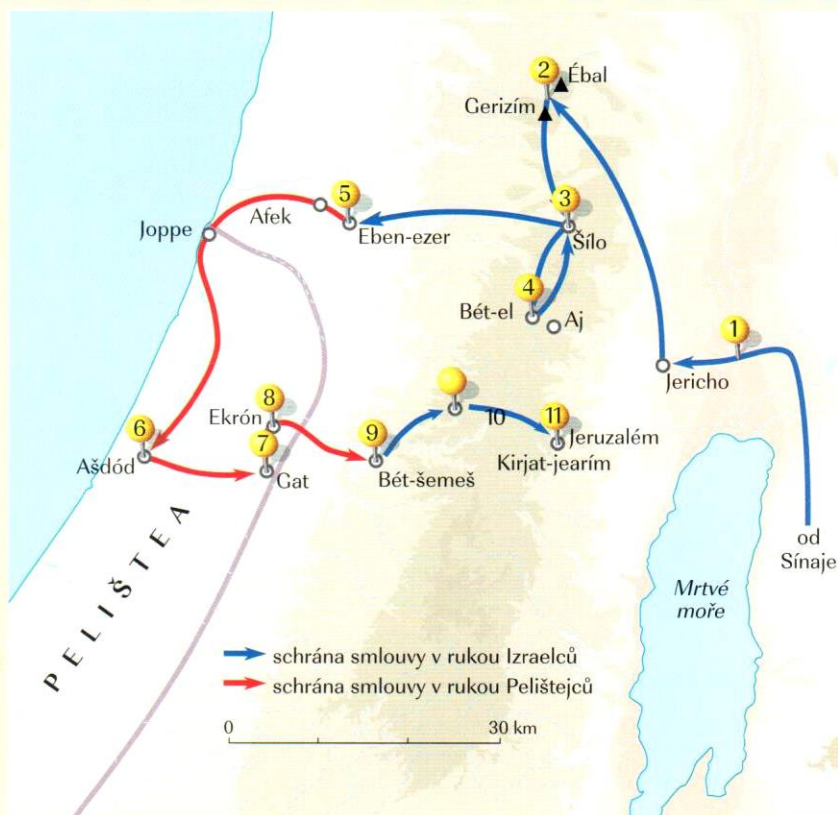
PELIŠTEA

Území Pelištejců tvořil pruh země, na kterém se rozkládalo pět měst, která vytvářela spojenecký svaz: Gáza, Aškalón, Ašdód, Ekrón a Gat. Ani Samson nebyl schopen uchránit své rodiště od pelištejské hrozby. Nakonec Pelištejci zabrali tak velkou část z území kmene Dan, že celý tento kmen byl nucen uprchnout na sever. Později s Pelištejci bojovali první izraelští králové Saul a David, kteří chtěli získat úrodnou zemědělskou půdu.

Schrána smlouvy v rukou Pelištejců

V Bibli se vypráví, že při putování do zaslíbené země nesli Izraelci schránu smlouvy v popředí. Poté, co dobyli zemi, umístili schránu v Sílu. Na krátkou dobu ji pak Izraelci přenesli do Bét-elu. Pak ji však izraelské vojsko vzalo s sebou do boje proti Pelištejcům, což se ukázalo jako chybný krok. Izraelci byli rozdrnceni a schrána padla do rukou Pelištejců, kteří ji odnesli do Dágonova chrámu v Ašdódu.

Schrána však Pelištejcům mnoho štěstí nepřinesla. Jejich chrám byl zničen a v okolí vypukl mor. Přemísťovali schránu z města do města, ale nakonec ji odvezli zpět na izraelské území. Schrána nakonec našla své místo v Kirjat-jearímu, kde zůstala několik desetiletí, dokud království nezačal vládnout David. Když dobyl Jeruzalém, nechal schránu donést do svého nového hlavního města.

MOÁBKA RŮT

PELIŠTEJSKÁ KULTURA

Bylo by mylné se domnívat, že Pelištejci byli nekulturním národem. Ve skutečnosti byla jejich kultura na vyšším stupni než izraelská. Pelištejci na rozdíl od Izraelců ovládali práci s železem. Jak se dozvídáme z Bible, tuto pokročilou technologii si nechávali pro sebe (1S 13,19–21).

Pivní džbánec z 12. století př. Kr. z Ašdódu s typickým vzorem s motivy ryb a kachen.

Úpadek Pelištejců

Po Davidově vládě ztratili Pelištejci v oblasti svou moc a pro sousední národy již nepředstavovali vážnější hrozbu. Přesto však po sobě zanechali jednu trvalou památku. Řekové a Římané oblast mezi Středozemním mořem a Jordánem začali označovat pojmem Palestina, „země Pelištejců“. Je paradoxní, že se oblast, která kdysi byla izraelským královstvím, nazývá po největších starověkých rivalech Izraelců.

IZRAEL A MOÁB

Moáb, pás země na západě ohraničený Mrtvým mořem a na východě pouští, měl s Izraelem mnoho společného. Moábská kultura se v řadě věcí shodovala s izraelskou a v obou oblastech se mluvilo zhruba stejnými jazyky. Moáb představoval pro Izraelce zdroj pokušení. Někteří z nich podlehli během izraelského putování pouští moábským ženám a náboženství (Nu 25,1–5) a i v době Soudců to byl stále aktuální problém (Sd 10,6).

Na moábském území docházelo k četným bitvám, a to především v severní oblasti, na kterou si po staletí kromě Moábců dělali nárok také Izraelci a Amónovci. Oproti tomu města na jihu moábského území byla značně izolovaná a žádný izraelský vládce nad nimi nikdy nezískal reálnou moc. Později byla moábská nezávislost upevněna moábskými vládci, jako například králem Měšou (2Kr 1,1; 3,4–27). Archeologové objevili Měšovu stélu, kamenný památník s nápisy o válkách vedených Měšou a jeho stavitelských počinech.

- Schrána smlouvy způsobí, že se vody Jordánu rozestoupí (Joz 3,7–13).
- Schrána smlouvy je mezi horami Gerizím a Ěbal (Joz 8,33).
- Schrána je ve svatyni v Šílu (1S 3,2–3).
- Schrána je na krátkou dobu umístěna v Bét-elu (Sd 20,26–27).
- Schrána padne do rukou Pelištejců (1S 4,1–11).
- Schrána je v Dágonově chrámu (1S 5,1–5).

- Schrána je přemístěna do Gatu (1S 5,6–9).
- Schrána je přemístěna do Ekrónu (1S 5,10–12).
- Když je schrána přemístěna do Bét-šemeše, 70 mužů zemře, protože se do ní podívali (1S 6,13–19).
- Schrána je uložena v Kirjat-jearim (1S 7,2).
- David přenáší schránu do domu Obéd-edóma Gatského (2S 6,1–11) a později do Jeruzaléma (2S 6,12–19).

VZDÁLENOSTI

Šílo – Eben-ezer	31 km
Eben-ezer – Ašdód	48 km
Ašdód – Gat	19 km
Gat – Ekrón	8 km
Ekrón – Bét-šemeš	11 km
Bét-šemeš – Kirjat-jearim	14 km
Kirjat-jearim – Jeruzalém	14 km

Knih Rút

Knih Rút, která se odehrává v době soudců, popisuje rodinu z Betléma, která je kvůli hladomoru nucena přesídlit do Moábu (Rt 1,1–2).

Příběh vypráví o lásce a oddanosti Moábký Rút k ovdovělé tchyni Noemi. Rút se rozhodne Noemi následovat do jejího rodného Betléma. Zde se Rút provdá za Bóaze a stane se prababičkou krále Davida.

